

Úvod

Etické poradenství je nástroj, který se snaží přispět k řešení a pochopení eticky nepřehledných nebo konfliktních situací v každodenní klinické praxi.

Tato práce si klade dva cíle:

1. aby čtenář našel na jednom místě přehledný vhled do problematiky etického poradenství,
2. aby byl čtenář vyzván ke hledání souvislostí mezi metodami užívanými v etickém poradenství a aby dovedl tvořivě propojovat jak tyto metody, tak etickou reflexi a komunikační praxi.

V České republice chybějí studie, které by mapovaly přístupy poskytovatelů zdravotních služeb k řešení etických problémů. Fakticky tedy není jasné, jakým způsobem se eticky komplikované situace u nás řeší. Lze se jen domnívat, už vzhledem k absenci tematicky relevantní literatury, že u nás nejsou využívány systematické nástroje v zahraničí zavedeného etického poradenství, kterými by se k řešení etických problémů přistupovalo.

Neznamená to ovšem, že by se v našem zdravotnictví etické problémy nevyskytovaly nebo nebyly řešeny. Medicínská praxe takové situace nezbytně přináší. Zůstává však otázkou, jakým způsobem se takové problémy řeší. Jistě i u nás se například doktrína informovaného souhlasu stala známou a nedílnou součástí komunikace mezi lékařem a pacientem. Zahraniční praxe však ukazuje, že to

nemusí stačit a že k řešení konfliktů v oblasti hodnot a názorů je třeba ještě jiných nástrojů a přístupů.

Téma etického poradenství je téma široké a není ambicemi tohoto textu ho zcela pojednat a vyčerpát. Navíc to není možné proto, že etické poradenství samo, jeho metody, způsoby implementace, zakotvení etického poradenství v určitém filozofickém, případně filozoficko-antropologickém rámci i další aspekty se stále vyvíjejí. Předložený text tedy může být pouze jakýmsi pozváním do této oblasti, kdy je jasné, že nelze zachytit všechno podstatné.

V této práci se zaměřujeme jen na etické poradenství. Slůvko „jen“ znamená, že jsme si vědomi všeho dalšího, co tato práce systematicky nepojednává. Především jsou to otázky implementace etického poradenství do organizační struktury zdravotnického zařízení. Ty nepojednáváme systematicky, ale pouze natolik, nakolik je pro tuto práci nutné, abychom nastínili důležité souvislosti. Jsme si vědomi toho, že práce s etikou organizace a s etikou v organizaci je jedním z dalších, nicméně velmi rozsáhlých témat, a zde nezbývá, než čtenáře odkázat buď na zahraniční literaturu, nebo na nějakou pozdější českou původní práci.

To, čím se práce vůbec nezabývá, je eventuální právní postavení etického poradenství v českém právním systému, pak formální zakotvení a místo ve zdravotnickém systému, případně to, jakým způsobem by mělo být etické poradenství v našem zdravotnickém systému hrazeno, akreditováno nebo evaluováno.

V Úvodu je zapotřebí učinit ještě dvě poznámky. Předkládaná práce se věnuje metodám etického poradenství, to znamená metodám, jak řešit etické otázky a konflikty související s poskytováním zdravotní péče. Práce se nevěnuje etickým obsahům, tedy tomu, jaká by měla být konkrétní řešení těchto otázek a konfliktů. Uvědomujeme si ovšem, že etické obsahy jsou také součástí etického

poradenství. Nicméně o nich pojednává velké množství další literatury a na ni čtenáře odkazujeme.

Text této práce má ambici vyjít knižně a vzhledem k tomu, jak se rozvíjí etické poradenství například v Německu, lze předpokládat, že se etické poradenství stane užívaným nástrojem řešení etických otázek a problémů i u nás. Práce je určena jako první materiál těm, kdo se budou chtít s tématem seznámit přehledně a přístupně. Může jít o zdravotníky, nezdravotníky, psychology, právníky, pacienty a jejich rodiny. Práce je tedy svého druhu i jakýmsi učebním materiálem, ze kterého by mohlo vycházet vzdělávání v etickém poradenství u nás.

Hlavní význam této práce tedy vidíme v tom, že přináší téma etického poradenství, jak je chápáno a organizováno například v USA nebo v Německu, do českého prostředí. Konkrétně je etické poradenství jako institucionalizovaná služba zřízeno v pražské Fakultní nemocnici Královské Vinohrady, která je tak v České republice snad vůbec prvním zdravotnickým zařízením s takovou službou. Jde o určitý průlom v přístupu k lékařské etice u nás. Také proto se autor práce domnívá, že je třeba přinést téma etického poradenství i do našeho prostředí.

Práce však nemá pouze tento vzdělávací charakter. Její snahou, jak je zmíněno výše, je kriticky poukázat na některé hranice, které teoretické základy etického poradenství mají. Tyto limity načrtne-me ve druhé kapitole, týkající se metodologie předkládané práce, a budeme je průběžně komentovat v celém textu. Hlavní limity předkládáme i v Závěru, kde naznačujeme, jakým směrem by se další teoretické úsilí na tomto poli mohlo ubírat.

Přes všechnen posun, který v zacházení s lékařskou etikou etické poradenství slibuje, je nutno připustit, že etické poradenství jistě neřeší všechny problémy, které poskytování zdravotní péče přináší.

Etické poradenství není kouzelným, „všespasitelným“ nástrojem, po jehož zavedení problémy našeho zdravotnictví zmizí. Věříme však, že etické poradenství může zdravotníkům, pacientům a jejich rodinám přece jen v jejich situacích nějak pomoci. Proto se také tímto tématem zabýváme.